

Klimat- och näringslivsdepartementet

Bergslagen Metals AB
c/o Johan Morin, GeoVista AB
johan.morin@geovista.se

Överklagande av Länsstyrelsen i Västernorrlands läns beslut om att bilda Djup-Hortenskogarnas naturreservat, Ånge kommun

Regeringens beslut

Regeringen ändrar det överklagade beslutet på följande sätt.

Undantaget om småskalig prospektering i form av så kallad stenkackning med hammare under den tid undersökningstillståndet gäller samt att maximalt totalt 50 kg sten får knackas loss och föras ut från området utan hinder av föreskrifterna ska ersättas av följande undantag.

A- och C-föreskrifterna ska inte utgöra hinder för undersökningsarbete enligt gällande mineralagstiftning. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för mineralutvinning som sker i form av dagbrottsverksamhet eller under jord och därmed sammanhängande följdverksamheter inom ett område som motsvarar det som omfattas av nu gällande undersökningstillstånd benämnt Sågtjärn nr 101.

Regeringen avslår överklagandet i övrigt.

Länsstyrelsen ska kungöra regeringens beslut på samma sätt som det överklagade beslutet kungjordes enligt 27 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Ärendet

Länsstyrelsen i Västernorrlands län beslutade den 27 november 2024 i ärende 511-11907-21 att bilda Djup-Hortenskogarnas naturreservat. Beslutet finns i *bilaga 1*.

Bergslagen Metals AB överklagar beslutet och yrkar i första hand att beslutet ska upphävas. I andra hand yrkar bolaget att beslutet ska ändras så att det införs ett undantag som innebär att undersökningar och utvinning avseende mineral enligt minerallagen (1991:45) med tillhörande åtgärder, såsom terrängkörning, fortsatt blir tillåtet inom naturreservatet.

Bolaget anför i huvudsak följande.

Bolaget är den näst största innehavaren av undersökningstillstånd i Sverige och ett verksamt prospekteringsföretag. Det bildade naturreservatet berör bolagets undersökningstillstånd Sågtjärn nr 101, ett projekt med stor potential för fynd av kritiskt och samhällsviktigt mineral. Beslutet innebär ett förbud mot att tillståndsområdet undersöks fullt ut. Förutom aktuellt reservat planeras en större reservatsbildning i norra delen av bolagets undersökningstillstånd, vilka tillsammans utgör näst intill hälften av områden för tillståndet. Reservatsbildningarna innebär att bolagets möjligheter att undersöka mineraltillgångarna eller senare utvinna påtagligt försvåras.

Länsstyrelsen har avfärdat att området skulle vara intressant för mineralutvinning och bedömt att det inte är möjligt att göra någon intresseavvägning mellan mineralintresset och intresset av naturskydd. Reservatet är beläget i ett metallogent område med flera kända mineraliseringar och en god dokumenterad potential för fynd av bl.a. volfram, fosforit, koppar och kobolt. Det förekommer också en typ av pegmatoid som också kan vara mycket gynnsam för litium och sällsynta jordartsmetaller, vilket bolaget också avser att utvärdera inom ramen för sitt undersökningstillstånd. Reservatsområdet är således högtintressant för värdefulla ämnen eller material enligt 3 kap. 7 § miljöbalken, vilket innebär att det så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra en utvinning. Länsstyrelsen har också bedömt att det saknades skäl att göra en konsekvensutredning för reservatet enligt 6 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Bolaget instämmer inte i bedömningen utan anser att en utredning om regleringen i beslutet överensstämmer eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU borde ha gjorts. Denna brist och att 3 kap. 7 § miljöbalken inte har följts innebär att beslutet ska upphävas.

Enligt länsstyrelsen är det inte möjligt att tillåta undersökning av Sågtjärnområdet, eftersom det inte ryms inom syftet med reservatet.

Undersökning medför typiskt sätt inte några bestående skador på miljön, eftersom det innebär geofysiska mätningar och provtagning med bl.a. borrhning. Borrhning sker enligt branschpraxis med banddrivna borrhingar som har lågt marktryck och orsakar inte några markskador, om den görs på rätt sätt. I vissa fall behöver träd och buskar röjas bort för framkomlighet med borrhigg och servicefordon. Dessa åtgärder minimeras alltid och kan inte anses medföra påverkan av betydelse på naturvärdena. Det är först i samband med provbrytningsarbeten eller gruvverksamhet som någon miljöpåverkan av betydelse kan uppstå. Dessa är tillståndspliktiga verksamheter som varken bör eller behöver föregripas genom beslut om naturreservat. Det är därför inte proportionerligt med ett reservatsbeslut som innebär ett förbud mot undersökningar och utvinning av kritiska och strategiskt samhällsviktiga ämnen som området har potential för. Ett generellt undantag för undersökning och utvinning är alltså behövligt. Några sådana har meddelats nyligen vid överklagande av andra beslut. Mineraliseringarna i området är ytnära och disseminerade, varför ett undantag som enbart gäller gruvbrytning under jord inte skulle vara tillräckligt. Ett undantag för mineralutvinning bör således också möjliggöra dagbrottsverksamhet i reservatsområdet.

Skälen för regeringens beslut

Ett område får med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat. I beslut om att bilda naturreservat ska enligt 7 kap. 5 § miljöbalken skälen för beslutet och de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet anges.

Av 7 kap. 25 § miljöbalken framgår att en inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelser om naturreservat inte får gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Enligt 3 kap. 7 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utvinningen av dessa.

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial (Critical Raw Materials Act, CRMA) som trädde i kraft den 23 maj 2024, ställs krav på ökad kartläggning och utvinning av kritiska och strategiska råvaror i medlemsstaterna. Syftet är att minska sårbarheten och öka försörjningsberedskapen i Sverige och EU.

Volfram, fosforit, koppar och kobolt utgör kritiska råmaterial enligt bilaga II till förordningen.

Förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning har ersatts av förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Av utredningen i ärendet framgår att det aktuella området ingår i ett av Sveriges största sammanhängande områden med oskyddade äldre naturskogartade skogar nedanför den fjällnära gränsen och utgör en stor del av den skogliga värdetrakt som sträcker sig över länsgränsen Västernorrland-Jämtland. Skogarna binds samman av Hortesån mellan sjöarna Horten, Djup-Horten och Bodsjön. Området består till stora delar av en väglös skogsmyrmosaik med starkt brandpräglade tallskogar, en artrik brandinsektsfauna samt höga natur- och friluftsvärden. Länsstyrelsen har också bedömt att de föreslagna ordningsföreskrifterna innebär så begränsade konsekvenser för allmänhetens möjlighet att färdas och vistas i området att det saknats skäl för en konsekvensutredning enligt 4 och 5 §§ förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning.

Av beslutet framgår även att reservatsföreskrifterna inte ska hindra innehavare av undersökningstillstånd att genomföra prospektering i form av s.k. stenknackning med hammare under den tid undersökningstillståndet gäller och att knacka loss samt föra ut från området maximalt totalt 50 kg sten. Innehavaren av undersökningstillstånd får också framföra motorfordon i terrängen i enlighet med 1 § andra stycket 7 terrängkörningsförordningen (1978:594), vilket omfattar undersökningsarbete inom ramen för ett undersökningstillstånd enligt minerallagen.

Regeringen instämmer i länsstyrelsens bedömning att området bör skyddas som naturreservat för att uppnå och tillgodose syftet med reservatet med den omfattning som länsstyrelsen har beslutat.

Med hänsyn tagen även till det långsiktiga allmänna intresset av mineralförsörjning och intresset att kunna ta vara på eventuella samhällsviktiga mineraler bedömer dock regeringen att det finns skäl att införa undantag för att tillförsäkra att i framtiden kunna bedriva undersökningsarbeten och mineralutvinning i området. Det överklagade beslutet bör därför ändras så att undersökning enligt minerallagstiftningen kan ske inom hela naturreservatet samt att dagbrottsverksamhet och gruvdrift under jord möjliggörs inom det område som omfattas av bolagets undersökningstillstånd. Undantag från reservatsföreskrifterna bör därför införas i enlighet med vad som anges i regeringens beslut. I övrigt anser regeringen att naturreservatets föreskrifter är väl avvägda med hänsyn till 7 kap. 25 § miljöbalken.

Vad bolaget i övrigt har anfört motiverar inte någon annan bedömning. Överklagandet bör därför avslås i övrigt.

På regeringens vägnar

Romina Pourmokhtari

Julia Jourak

Kopia till

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/RUL
Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Naturvårdsverket
Ånge kommun